

Ткачук О. В.

кандидат економічних наук, доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ЕКОСИСТЕМ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

У сучасних умовах розвиток країн і територій відбувається під впливом низки визначальних глобальних тенденцій, до яких можуть бути віднесені: інноваційно-інтеграційні процеси, впровадження досягнень 4-тої промислової революції, прагнення до ресурсоощадливості та ефективного використання наявних ресурсів, домінування людиноорієнтованого підходу [6], стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, запровадження smart-підходу в усіх сферах життя суспільства. З огляду на, зростає актуальність формування і розвитку інноваційних екосистем, а реформа децентралізації, яка на даний час впроваджується в Україні, актуалізує необхідність вивчення питання функціонування екосистем на рівні територій.

В економічній екосистемі (як і в будь-якій іншій екосистемі) теж відбуваються обмінні процеси, проте в їх основі лежить не енергія, а капітал або інші економічні ресурси та взаємовідносини між суб'єктами підприємницької діяльності для технологічного розвитку та створення інновацій [2].

Регіональна інноваційна екосистема, за визначенням Федулової Л.І., являє собою систему поширення нових знань і технологій на базі формування мережі стійких горизонтальних зв'язків об'єднаного співтовариства єдиного інноваційного процесу [5].

Аналіз наукових досліджень, присвячених класифікації економічних екосистем, дозволяє констатувати їх доволі значну різноманітність. Так, вітчизняні вчені Бистряков І.К., Клиновий Д.В. в умовах індустріалізації виокремлюють такі економічні моделі господарювання, як: платформна, шерингова, циркулярна та зелена [1]. Зарубіжні дослідники підкреслюють наявність таких різновидів екосистем, як: інноваційні екосистеми, бізнес-екосистеми, технологічні екосистеми, платформні екосистеми, підприємницькі екосистеми та екосистеми знань [7].

Кожен з видів економічних екосистем має свою специфіку, проте їх ключовою спільною рисою є першочергове налагодження дієвої співпраці основних стейкхолдерів, завдяки якому й досягається більш ефективне використання всіх видів ресурсів та відбувається збільшення економічного, соціального й екологічного ефектів.

У рамках інноваційної екосистеми регіону співпраця стейкхолдерів, на нашу думку, повинна відбуватися на основі так званої четвертинної спіралі «Quadruple Helix Model». В її основу покладено взаємодію чотирьох груп стейкхолдерів: до першої групи належить держава (органи державної влади й місцевого самоврядування), до другої – представники бізнес-спільноти, до третьої

– університети й наукові установи, до четвертої – суспільство (громадяни та їх об'єднання, соціальні групи тощо).

Необхідно відзначити, що в Україні мають місце суттєві асиметрії за рівнем соціально-економічного розвитку у розрізі територій, а відповідно, й різний потенціал для розвитку інноваційних екосистем. Наприклад, розподіл витрат на виконання наукових досліджень і розробок за регіонами України є вкрай нерівномірним: у 2018 році 7718,2млнгрн (або 46,01% від загального обсягу витрат) належить місту Києву, 18,75% – Харківській області, 12,10% – Дніпропетровській області, тоді як Кіровоградській області – лише 0,60% [3].

Більшість дослідників наголошують на зростанні ролі університетів у розвитку інноваційних екосистем. Їх участь може бути забезпечена шляхом: організації інкубаторів для відокремлення в науково-технічних парках; надання консультацій та послуг для малих та середніх підприємств; участі у програмах, що сприяють підготовці та розміщенню випускників високого рівня кваліфікації в інноваційному бізнесі; стимулювання підприємницької активності тощо [4].

Таким чином, при визначенні перспектив формування і розвитку інноваційних екосистем на регіональному рівні необхідно:

- враховувати існуючі територіальні відмінності й наявний потенціал інноваційного розвитку регіонів;
- чітко розуміти цілі сталого розвитку й перспективи їх реалізації у межах конкретної території;
- забезпечувати розробку стратегій і програм розвитку територій на засадах smart-спеціалізацій;
- застосовувати сучасні інструменти планування й прогнозування територіального розвитку (SWOT-аналіз, форсайт-метод, гар-аналіз тощо);
- визначати механізми найбільш ефективного використання всіх видів наявних ресурсів, забезпечуючи при цьому енергоефективність, екологічність;
- здійснювати систематичний пошук додаткових джерел залучення інвестиційних ресурсів;
- сприяти розвитку підприємницької активності, підвищенню економічної активності підприємств малого та середнього бізнесу та ін.

Література

1. Бистряков І.К., Клиновий Д.В. Платформна економіка просторових бізнес-екосистем як інноваційний тренд сталого розвитку. Наука та наукознавство. 2019. №3. С. 3-25.
2. Єрмак С.О. Розвиток концепції інноваційних екосистем у сучасній економіці. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018. Вип. 6. С. 199-203.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>(дата звернення: 13.04.2020).
4. Самойлов П.Л. Участь університетів у регіональних інноваційних екосистемах, європейський досвід. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. 2018. Вип. 1. С. 150-166.

5. Федулова Л.І. Концептуальні засади формування інноваційної екосистеми регіону. Інноваційна економіка. 2015. №4. С. 153-158.

6. Levchenko O., Tkachuk O., Tsarenko I. Strategic priorities of innovative development of Ukraine in the context of the global world tendencies. Development of the innovative environmental and economic system in Ukraine : collective monograph / ed. V. Khudolei, T. Ponomarenko. Prague, 2019. P. 8-21.

7. Thomas, L. D. W., and E. Autio (2020), «Innovation ecosystems in management: An organizing typology», In Oxford Encyclopedia of Business and Management. Oxford University Press.

Орлик М. В., аспірант
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ДО ПИТАННЯ МАЛОГО КРЕДИТУ В НАДДНІПРЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.

Дрібне кредитування займає важливе місце в економічному житті кожної країни. Подібна форма кредитування поєднує у собі як високу диверсифікацію ризиків, за рахунок залучення великої кількості незалежних позичальників. І хоч сьогодні це здається очевидним, проте в Російській імперії легальних шляхів отримання чи надання дрібних кредитів не було до 60-х років ХІХ ст. а роль дрібних кредиторів виконували лише лихварі, діяльність котрих постійно обмежувалась, або навіть заборонялась [2, с. 146].

Як зазначив П.П. Мігулін [3, с. 103], у 1866 р. основу поземельного кредиту склали товариства взаємного кредиту. Оскільки лише подібні організації могли надавати легальні кредити не привілейованому населенню на суму від 100 руб., 24 травня 1866 р. було створено товариство взаємного кредиту в Харкові, що надавало позики під 10% річних [1, с. 599–600], хоч не рідко подібні товариства у перші роки своєї роботи надавали позики селянам під ставки до 25% річних під заставу нерухомого майна [3, с. 103]. Починаючи з 1871 р. почали формуватися перші акціонерні банки на ринку аграрного кредитування, а поява великої кількості акціонерних банків призвела до зменшення відсоткової ставки по кредиту до 6 % річних. Проте кредитними продуктами, які пропонувалися товариствами взаємного кредиту або комерційних акціонерних банків, могли здебільшого користуватися індивідуальні власники землі, до яких в російській імперії належали лише 2% селянства [3, с. 103].

Для вирішення цієї проблеми 1882 р. було створено Селянський поземельний банк, а вже в 1895 р. було відкрито 41 відділення цього банку. Даний банк надавав позики на пільгових умовах під 5.5 % річних, а у разі виникнення прострочення накладався додатковий штраф у розмірі 0.5 % від вартості закладного майна [3, с. 130-131]. І навіть попри соціальну